

PŘÍMOŘSKÁ ELEGIE — MIRAMARE

Nevládls ještě nikým? — Vládni, kdož-
koli jsi, sebou samým tedy. Gleim.

MEZI DRAHOU OD NÁBŘEŽINY K TERSTU, TĚSNĚ dost podél moře běžící, a mořem samým, as uprostřed cesty té je malý výběžek skalní, Punta di Grignano, nepříkře do moře vybíhající, a na něm stojí čarovný letohrádek nešťastné Charlotty a nešťastného Maxmiliána, div moře, Miramare. Z Terstu nebo z Jaderského moře vyjímá se zámek ten jako labuť na břehu odpočívající, jako holubice na skalinu slétlá — pro toho, kdo děje jeho zná, jako úbělový pomník nad hrobem.

Kdo přijíždí zmíněnou drahou, je ovšem především zaujat přemáhajícím pohledem na moře, buď černé a bílou pěnou pruhované, buď klidné, slunečním bleskem pokryté, k nepopsání krásnou barvou z hlubokého modra do nejjasnější zeleni se pyšníci, vzduchem jakoby stříbrná mlha ovanuté; je zaujat pohledem na stěžňový les terstského přístavu, na plachetní a pární lodě při- či odcházející, na ty po moři roztroušené steré body černé, vracející se to s vysokého moře barky rybářské — přece mu ale zároveň neujde démant Miramare, bílá ta růže na prsou panny Adrie.

Nesmírným namáháním vydobyli ze skály kus půdy, na kterou vdechli sad uměním mistrovským. Jih a sever, pinie a smrk podávají sobě zde ruce. Stromy exotické bují zde pod širým nebem, pronikavý mořský vzduch osušuje vysokou aloi a hustou cypřiš, zápasí s vůní stromovitých rozmarýn a zaniká v mandlovém zápachu obrovských, růžovými květy obalených oleandrů. Architektonika sadů je vzorna, stálá změna, vždy nové, vždy příjemnější překvapení. Přerostlá stinná loubí vedou od výhlídky k výhlídce, odtud vidíš slunce nad Istrií vycházející, odtud zas slunce v Apenninách zapadající, zde máš místečko před celým světem schované, světnička dvou zamilovaných, onde výhlídku k Duinu a Aquileji, onde

k Terstu, zde zas pouze a pouze na moře. Zde ti popřává věž rozhled co nejkombinovanější, onde besídka dlouhá dává ti zelený rámeček ke vkusně volenému obrazu, a zde zas v hluboké jeskyni, zároveň kvůli příjemnému průvanu v skalním průchodu, vmysli se ve sny poustevnické. Sad jakoby malovaný, zámek jakoby z mořské pěny vykouzlený, přístavek s mramorovými svými stupni a moly, s květinovými záhony a zeleným vroubením jakoby salon mořské víly, nad tím kastelek s několika děly jakoby salonní hračka, za ním tmavý les, vše krásné, ach tak krásné — ale smutnosmutné jako myrta v mrtvé ruce!

Dva zamilovaní vystavili sobě bílý stánek své lásky, obklopili jej rájem; stánek je prázdný, ráj květe smutně dál jako hyacinta nad vodou, jako vdova nad slzami. Zašustí-li pískem krok, není to krok chvatný milence milenku svou hledajícího, nýbrž pohodlný krok cizincův, zazní-li oleandrovým hájem zvuk, není to šepot lásky, nýbrž ledová zvědavost. Na drnu odpočívá zpocený dělník, v přístavku vypírá chudý rybář špinavou síť. — —

Zasedl jsem s drahým svým přítelem na verandě kolem zámku nad mořem visící. Velebná tu samota. Nikdo nás nevyrušoval, žádný krok, žádný hlas. Dole šplouchaly vlny příboje a rozbíjely se o skalní podklad v bílou pěnu; někdy jen zašeptly, někdy přiskočila velká vlna jako hravý delfín a rozšplouchla se ranou mocnou. Chvilkami zašustěly lehké perutě, bílé holubice zasedly na kraji verandy, přiblížily se důvěrně a červenýma očkami hleděly na nás, jako by se divily, proč nepřichází pohrát si s nimi nešťastná jich paní. Odmlčeli jsme se, ovládla nás síla tragedie.

Co to jen bylo, co přimělo šťastné k opuštění ráje, co v lůně samého blaha vzbudilo nespokojenost, z nespokojenosti vypěstovalo tragickou vinu, z té celou tragedií? Byla to snad protiva mezi osobním oceňováním se a přespřílišným štěstím? Byl to mythický půvab trůnu? Chtěl ten, jenž byl sám sobě věru celým vzácným člověkem, stát se bohem pro jiné, bohem tvůrčím? Snad, ale zklamal se. Neučinil nikoho nesmrtelným, ani sama sebe ne, ve smyslu tom, jak byl zamýšlel. „Nejvyšší vrchy a nejpříkřejší trůny stojí v nejvíce horkých krajinách“

— a tam stál také příkrý trůn nešťastného císaře Maxmiliána. Sesul se. Do bouřlivé přišel doby, chtěje se stát jejím bleskovodem — blesk srazil nejdřív zlatý svršek svodu. Jak musilo být knížeti, když viděl, že je poddaným! Vzešel rudě jako slunce a zašel jako slunce krvavě — ve vlastní krvi.

Vzpomínal jsem na některé věty, jež byl sepsal Maxmilián, co poeta mnohem šťastnější než císař. Znějí:

„S národy se nemá experimentovat.“

„Vládce nesmí být pouze vůdcem jedné strany.“

„Ani smrt není tak strašna, jak se domníváme.“

Pravdy prvních dvou vět doznal úplně — kéž doznal i pravdu poslední!